

ГОРДІЙ
БРАСЮК

Донна Анна

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2026

ЧАСТИНА ПЕРША

I

В конторі електротехнічного заводу «Динамо» вже давно спорожніло. Кур'ери стягали відра та ганчірки, щоб замести сліди робочого дня, як у дверях показався листоноша:

— Хто прийме телеграму для інженера Бачинського?

— Хм! — посміхнувся жовчно старий кур'єр. — Йому повилазило. Ви бачите, що нікому приймати. Несіть на помешкання.

— Я бачу, що ви тут є — ви й приймайте.

— Буду я ще возитися з вашими телеграмами! Доволі з мене того, що я цілий вік вожу цією шваброю.

Листоноша не рухався.

— Ви за це гроші одержуєте — ви й несіть! — додав уже сердито кур'єр.

— Моя справа занести на адресу.

— Ваша справа занести, куди слід.

— Я й заніс, куди слід...

Листоноша зчепився з кур'єром. З-за принципу, здавалось, вони вже готові були повідирати один одному очі.

— Слухайте, — перебив листоношу нейтральний кур'єр. — онде-о, навпроти домок. Занесіть та й годі. Там живе Бачинський.

Мало не на кінці кур'єрового пальця листоноша побачив рудуваті двері. Це була така непередбачено близька перспектива, що листоноша поступився принципом.

Він два рази мстиво натиснув кнопку.

Вибігла пишна, красива жінка. В очах їй світилася радість безжурного життя, свіже обличчя заливав рум'янець. Але, розірвавши телеграму, вона сплотніла, руки важко впали, немов ті слова, що вони держали, були камінні.

«Люблю. Цілую. Жду», — тільки всього там відбив «Водо», як запримітив листоноша, коли заклеював телеграму.

Листоноша грюкнув дверима перед затуманілими очима жінки.

Жінка ще кілька хвилин простояла скам'яніло, притулившись гарячою щокою до холодної стіни. Бувають хвилини, коли єдиними близькими друзями стають стіни. В даному разі Ганні Бачинській вони повернули сили — вона твердими кроками увійшла до їдальні.

— Хто там дзвонив? — запитав її чоловік, обсмоктуючи курячу лапку.

— Молочниця. Я не мала дрібних уранці розплатитися з нею... Тобі може ще підливи, Ніку?

Нік соковито обцілював курячу лапку, а очима пожадливо вдивлявся в їстивну рідину.

Рука Ганні дрижала, але вона щедро наповнила чоловікову тарілку.

— Дякую, Ганю!

І вперше Ганна відчула фальш у його інтонації. Він був плотоядно-хитрий пес, що вміло лащиться до того, хто повинен його нагодувати.

Обід проходив, як звичайно. Як звичайно, Таля тіпала за столом одночасово язиком і ногами, тільки сьогодні Ганна їй не зауважувала цього.

— Подумай тільки. Всі дівчата закохані в цього Шуру Плінтуса. Сьогодні вчителька так і запитала: «Ви будете дивитися на таблицю, чи на Плінтуса?» Він почервонів, почервонів. І такий, просто золотко!

— Кепсько вас виховують. Талочко, — зауважив батько, — ваші вчителі більше розповідають вам про кохання, ніж про науку.

— Зовсім ні, зовсім ні!

— Я гадаю, що краще називати речі їх іменами, аніж маскуватись різними патетичними фразами, — озвалась глухим голосом Ганна.

Нік здивовано глянув у її бік:

— З якого це часу в тебе такі погляди?

— Ах, облиш! Можна за хвилину загубити всі твої ілюзії, — так краще не мати їх зовсім.

— Чи не розболілись часом тобі зуби, що раптом загубила всі ілюзії?

Ганна посміхнулась:

— А ти все ж далекозорий. У мене голова розболілась. Знову мігрень.

По обіді Нік сів у качалку перечитувати газети, а Таля його розважала грою на піаніні.

Лише за стіною вдарили перші акорди мелодії, Ганна впала лицем у подушку й, як далека буря, глухо застогнала.

Нік зрадив!

Зараз Ганна боляче відчувала кожний штамп його поцілунку, кожну влєсливу фразу. Силкувалась відшукати той початок, але тепер» здавалось, що Нік завжди був однаково фалшивий. Він давно вже кохає ту, далеку, може безліч їх кохав, а вона була так непростою наївна й довірлива.

Хотілося стати перед ним і плюнути в лице: «мерзотник»! Але ж там Таля, Таля, що безжурно бавиться, що любить свого тата, як любила його й вона.

Навіки втратила свого куміра, свого Ніка, з крицевою волею, металево-ясною душею. Розпука щавила груди Ганні. Але бризнули з очей сльози, і серце поволі почало звільнятись від тиску.

Власне, чим Нік міг бути кращий від інших? Він — людина. Цього завжди слід було сподіватись. Вона сама винна. А в тім... хто знає, як ще поставиться до цієї жінки Нік. Мало є повій на світі, що їм захочеться телеграфувати. Можливо це дрібниця, на яку Нік сам не зверне увагу.

Краще було цього не знати, вона не повинна цього знати, забути.

Нік сидів у качалці імпозантний, з твердим лицем мусьянжового сплаву. Він стежив за Талиними руками очима вдоволеного батька.

Таля грала «Полювання на лева». О, вона любила цю річ, як і взагалі любила сильні моменти. «Я впіймаю колись лева» — нахвалялась вона з властивою їй одвертістю. В ній грала батьківська здорова кров.

Ганна наблизилась і поривчасто поцілувала Талю.

— Тобі голова вже не болить, Ганю?

— Так, Ніку, трохи перестала, — і знову слово «Нік» вона сприймати ясным, як нікель.

Вранці Ганна увійшла до контори.

Там було чисто й порожньо. На столі реєстратора лежало кілька пакетів. Ганна поклала під пакети заклеєну телеграму й тихо вийшла.

Дорогою стріла кур'єра.

— Ви не бачили тут Коваля? Я його шукаю. — Це був другий кур'єр.

— А він же сьогодні відпускний.

— Ах он воно що!

Нік іще тільки вмивався. Ганна старанно заходила коло сніданку. Яєшня з шинкою — улюблений Ніків сніданок, і Ганна по дорозі купила шинки.

Нік був вдячний і на прощання поцілував Ганну в губи, дихнувши запахом нікотину.

Коли Нік вийшов, Ганна була певна, що їй не слід думати про телеграму. Всю увагу звернула на обід. Вона обставить обід так, як було в день народження Талочки: білі нарцизи в квітниках, бузок і рожеві півонії в китайській вазі. «Білий нарциз — це символ нашої Талочки», — казав тоді Нік з блиском у очах, — «воно хороше, як білий цвіт». Він тоді побожно цілував Ганну: «ти — мати». Хіба ж можна не

любити Ніка, такого чулого й шляхетного? В йому здорова кров, здорова праця, залізні м'яза. Нік — метал. Крицева воля, срібний полиск душі.

Ганна докоряла зараз собі навіть за ті давні хвилини, коли нехтувала ним.

Вперше побачила його в інженерному клубі на вечірці. Він самовпевнено виступав, з виразом зневаги на лиці до околиць світу.

— Хто він, цей Наполеон?

— Ха-ха! — розсміявся її компаньйон, — Наполеон? Хам! Так, гак, запевняю вас. Вискочка з мужиків.

— Нахаба! Він ще сміє кирпу гнути? Вона його провчить. Студент Загорський підійшов до Бачинського:

— Вас дама запрошує на вальс.

— Дякую! Я не танцюю.

— Ах, перепрошую! Я не знав, що ви з Чухонії.

— Забирайтесь к бісу! — проричав Бачинський.

Загорський став у позу, але Бачинський пройшов повз нього з таким виразом, немов би на місці супротивника була лише тінь.

Таке поводження Бачинського обурило Ганну. — Мерзота! Він смів так зневажливо поставитись до її запрошення? До неї, перед якою запобігає добрий десяток вертких джентльменів? Загорський — віхоть.

І вдруге, коли зустрілись на іменинах. Ганна сама підійшла:

— Сподіваюсь, що ви вже навчились танцювати?

— На жаль, не мав коли, — відповів просто Бачинський і глянув на Ганну прозорим поглядом чорних очей.

Ганна раптом втратила свій саркастичний тон. Того вечора вона не танцювала. Вона вибачила Бачинському образу, вибачила йому мужиче походження. Він прекрасний оповідач. Він уміє тепло зазирати в душу.

Пізніше Ганна дізналася, чому Бачинський так погордливо ставився до товариства. Він здобув перевагу над ним

невтомною працею і сильною волею. Він чабан із херсонських степів. Змалку стояв на могилі й стримів зором до моря, до заморських країв. І він їх побачив. З початку прислужник буфетника на торговельному судні, потім судомойник в американському ресторані, студент, і врешті — інженер.

Він бачив світи, бачив розкіш і злидні, бачив пиху й блюзнірство і майже не зустрічав людяности. Його знову потягло до степів, де прості звичаї й щирі слова. Але в степах Бачинський уже був екзотичною рослиною, а заводський «бомонд» поставився до нього упереджено. Бачинський був самотній серед цього ставу земноводних скрекотух. Кожна з них намагалась обдати його холодною сливиною, кожна з них з цікавістю малин намагалась заглянути за завісу його самотности. Але тільки Ганні відкрив він її.

О, яка горда була Ганна з того, горда Ніком! В його самотності був великий світ майбутнього. Його лябораторія була повна моделів машин, повна проектів. Він вірить, що гігантський кран піднесе чоловіка над його багном, дасть у руки міць і гордість. Машина переродить землю, машина очистить повітря, очистить людину, поширить обрії до найвищих здобутків, до найвищої моралі.

Біля Ніка Ганна вперше усвідомила своє існування пуштоцвіти на баговинні.

Досі вона знічев'я вчилася співу в консерваторії.

Вона, потяглась до Ніка, як до живодайного сонця. Він дав їй зміст. Вона увірувала в Ніка, вона слугувала йому, як кумірові.

О, Нік не такий як усі!

На обід Ганна декорувала стіл квітами, в кришталеву вазу наклала фруктів.

Таля, як звичайно, прибігла зі школи вихором і здивувалась:

— Хіба у нас сьогодні чиїсь іменини?

Ганна посміхнулась.

— А хіба серед будня неможна зробити свята?

— Мені здається, що свято тільки тоді, коли його споді-
ваєшся.

— Бувають і несподівані свята. От побачиш, який буде
батько втішений. Такий був стіл тоді, як святкували твоє на-
родження. Ти ще не знаєш, як батько тебе любить!

— Я може вдсятеро більше його люблю. Мені здається,
що ні в кого нема такого батька.

— Люби його, Талочко! Такий батько тільки в тебе.

Своїм сюрпризом Ганна захопила й Талю. Вони оби-
дві любовно почали клопотатись біля стола, уявляли, як
Нік буде зворушений несподіванкою, робили різні припу-
щення.

Нік увійшов дуже занепокоєний. На велике розчарован-
ня обох жінок, він зовсім не помітив урочистої обстави.

— У тебе якась неприємність? — занепокоїлась у свою
чергу Ганна.

— Прямо життя нема з такими директорами. Сьогодні до
зубів гризся з Карповим... Ніби я тільки один у нього поміч-
ник. Знову їхати у відрядження. Чорт!..

Ганна скочила, як ужалена:

— До Харкова?

— Ну, звичайно, — обурено промовив Нік і зосередив
свій погляд десь у просторі, з таким виразом, неначе він ба-
чив перед собою напасника.

Ганна, вражена несподіваним відкриттям, дивилася за-
кляклим поглядом у порожню білу тарілку. Кожного міся-
ця відбувалися такі відрядження, але тепер вони впливали
перед Ганною в новому світлі. Кожного разу після них Нік
повертався зосереджений у собі, скупий на слова і навіть
драгливий.

Яку хвилину всі трое сиділи над порожніми тарілками
мовчки, пригнічені несподіваною звісткою. Навіть квіти
в'яло никли додолу.

— А мама, як знала, що ти сьогодні виїжджаєш. Бачиш, квітів наставила, — озвалася несміливо Таля. — Не так, як у день мого народження.

— Он як! Це добре, — апатично промовив Нік.

Ганна раптом енергійно підвелася з місця й почала подавати обід.

За обідом говорили дуже мало й так само мало їли. З вази тільки Таля взяла одне яблуко, надкусила й задумливо покклала на стіл.

— Ти пізніше, чи зараз поїдеш?

— Знаєш, це мені так неприємно, що я не хотів би ані зараз, ані пізніше їхати.

— Даремне! Ти завжди вертався такий оживлений. Це тебе розважить.

— Люба, ти все про мене. Я знаю, як це тобі неприємно, але...

— О, мною не турбуйся. Як маєш їхати, то лагодься. Не відкладай. Я зараз приготую тобі білизну.

За півгодини Нік уже вирушив з чемоданом за двері. Ганна крізь вікно стежила за ним до останнього моменту. Коли Нік зник з очей, вона відчула, як у грудях у неї похолонуло, а в голові прокидалися якісь незвичні й далекі думки.

Нік і таємне побачення. Ха-ха! Як ще цивілізація не видала закону про те, щоб депеш не доставляли поза написаною адресою? Так! За кілька днів повернеться з чужим вогнем ув очах, ледве доторкнеться її вуст, почне заглиблюватися в працю, тікатиме від її настирливої дружби й одночасово удаватиме закоханого, вдячного...

Тимчасом за спиною в Ганни Таля по-своєму розташовувала квітники. До неї прийшла подруга. Із столиків з квітами зробили альтанку і, вважаючи, що таким чином ізолювалися від околишнього світу, почали інтимну розмову.

— Сьогодні підходить до мене Шура, — конспіративним тоном звирялась Таля, — і ну мене перекирвляти: «лялька, лялька»... Ах, як схоплю я його за уші, одкрутила, одкрутила

й утікла в клас. Він за мною. «А, злякалась!» Тоді я його по лиці — раз, другий... В класі регіт, а він почервонів, почервонів. Потім узяв Прищика під руку і: «Жінко, виведи свого мордобитного чоловіка»...

— Ти йому подобаєшся, Талю, це напевне.

— Не люблю таких самовпевнених. Ударив Татку в спину, аж та мало не заплакала, а він кривляка: «і хочеться образитись, і шкода образити Шуру, ага! ага...»

— А Наніна дурна. Посилала йому таємно квіти додому.

Ганну втішила Таля. Ця не дасть себе обдурити, Таля помститься за себе й за матір над тим зарозумілим кодлом. А вона, Ганна, як Татка, навіть не сміла образитись на Ніка. Вона його рабиня, вона любить, любить...

Ганна швидко зникла в спочивальні, щоб заховати сльози, що несподівано бризнули їй з очей.

Але чи могла вона знайти спокій тут, на ліжку розпусти й обману? Нік підло затуманював їй очі, щоб зробити з неї культурну куховарку й пристойну самицю. Ще б пак!.. Майже до самого замужжя вона гадала, що діти виходять з лялечки, як метелики. Нік мав рацію радіти з її наївності й незіпсованості. Він обертав її навколо пальця, як нитку. В дійсності на світ треба дивитись зовсім не тими очима, що дав їй Нік, бо й сам він дивиться іншими очима. Він носить магічне слово «мораль», щоб забезпечити за собою вигідніше становище власника. К чорту всяку мораль! Бери життя таким, яким воно дасться. Будь про око вірною й чесною, а поза тим... О, Нік тепер мусив би її поважати! Він ще не знає, що у неї крім таланту бути вірною криється ще більший талант — чесно зраджувати. Ганна тепер не відстане від віку. Вона від сьогодні так закрутиться в коловороті втіхи, що тільки бризки полетять каскадами.

І раптом болісно відчула: каскадами липкого бруду й смороду хвороб.

Серце щавило прошпилюючим морозом, але десь у глибині ворухнулась капля гарячої крові і вмить прокинулась

палюча туга за світом інтимного споріднення, за світом любови...

Хто смів полонити її Ніка? Яка повійниця сміла забруднити її хорошого, чистого Ніка? Хто оплутав його тенетами розпусти? Ганна мусить вирвати його, задушити негідну. Вона мусить, мусить мати його, як повітря.

За хвилину Ганна метушилася по кімнатах, охоплена пекучим почуттям помсти. Вона відшукала свій саквояж, забрала решту грошей, перекидала одіж...

— Що з тобою, мамо? Ти маєш кудись їхати? — злякано питала Таля.

— Я маю дещо сказати батькові. Я зовсім була забула. Попросиш технікову жінку, щоб переночувала з тобою. Я позавтра вернуся.

— Що ж сталося? А ти телеграфуй...

Але Ганна не відповідала, а Таля більше не настоювала. Вона вперше відчула, що поміж батьками повстав якийсь ворожий привид. Талі раптом стало прикро слухати розповідь подруги про Шуру. Вона, непосидяща, безжурна Таля, вперше припинила, замислилась. Назривала якась далека, нерозгадана тривога, як перший хроматичний разок. Таля відчула, що батьки, яких вона вважала за споріднених з самого малечку, насправді — чужі одне одному. Вона випадковий утвір. І крижаним холодом обдало ще неакліматизовану памолодь дитячої душі.

II

Молода столиця горіла вечірніми вогнями. Люди, екіпажі й авта снували в повені фантастичного фльору. Видовище вдавалось якоюсь феєрією, що її супроводила модерна какофонічна музика.

Ганна йшла між рухливих силуетів непевна себе. Можливо, це лише сон: і депеша, і її подоріж, і навіть те, що в неї

в руці є довідка адресового бюро про місце перебування Ніка. Ось-ось може трапитися, що незручний рух розбудить її і Ганна розкриє порожню долоню. Вона буде поруч з Ніком у своєму затишному провінційному місті.

Але швайцар готелю досить реальним тоном заявив:

— Тут то тут інженер Бачинський, тільки він зараз занятий. Казав нікого не пропускати.

Ганна завагалась. Хіба не могло бути, що Нік справді делегований? У нього серйозні справи, у нього жодного дня відпочинку, а вона від неробства вигадує якісь історії.

Ганна почувала, як вона вся зашарілась від сорому перед Ніком за свій легковажний вчинок, але зараз же отямилась. Він простить. Вона зараз йому розповість все-все, до найменшої дрібниці. О, як він буде сміятися з неї! Нехай. Вона сміятиметься разом з ним.

— Будь ласка, пропустіть. Я його дружина, — промовила рішуче Ганна по хвилині вагання.

Старий дідусь посміхнувся мудрістю жерця:

— Знаємо. Всі ви дружини. Біжи, голубко, сьогодні погуляй. Зайдеш колись іншим разом.

Ганна спалахнула гнівом і затріщала, як суха трава.

— За кого ви мене вважаєте? Я прошу бути трошки обережнішим у виразах. Ось мої документи й будь ласка без жодних натяків.

Ганна стукнула ридикюлем по столику, звідки випало кілька паперців.

Старому очі розпливлися ніяковістю:

— Вибачте! Хіба ж я міг знати, хто ви? Ось тут на третьому поверсі. Сорок шоста.

Ганна на крилах свого пальта швидко підіймалася вгору. За хвилину була біля дверей. Приклала вухо.

Десь чувся приглушений жіночий сміх.

Як ужалена, Ганна з болем вдарила два рази кулаком у двері.

Тихо.